

анализ организации и осуществления профессионального обучения безработных в Украине. Определен андрологический подход в содержании образования взрослых. Обоснована ориентация безработных на перспективные сферы трудовой деятельности.

Ключевые слова: безработные; государственная служба занятости; образование взрослых; профессиональная деятельность; профессиональное обучение.

O. Voliarska

CONTINUOUS VOCATIONAL EDUCATION: THE LEARNING FOR UNEMPLOYED

The paper considers the features vocational learning of the unemployed in the state employment service of Ukraine. Characteristics of modern adult education. The modern adult education, is characterized by interaction with the environment, the internal factors in self-organization, promotes the emergence of educational subsystems and has a conditions for the development of vocational education.

The vocational learning for adults realizes subject to their interests and requests, life and professional experience, in the forms of partner's cooperation of all actors of the educational process. The vocational adult learning is pointed at providing of the common learning process; getting knowledge, skills, abilities; gaining the necessary competencies in joint activities in a simulated reality that provides a high level of motivation to study, in which the participants for themselves find a field to use the acquired experience.

The contemporary adult education is characterized by interactions with the environment are the factor of internal self-organization, promote the self-organization, its subsystems and a condition for the evolution of the education system.

The vocational learning for unemployed gives the experience of establishing contacts, interdependent ideological and conceptual relations with the world (culture, nature), people and a person himself is the experience of dialogic cognitive activity, social communicative relationships and self cognition.

The vocational learning for unemployed careers and occupations that are in demand in the labour market is one of the areas of active employment policy pursued by the State Employment Service of Ukraine. Unemployed, seeking employment in the civil service, specialists assisted in the selection of suitable employment, employment support, involvement in community service, referral to training, retraining and in accordance with the needs of employers and the requirements of the modern labour market.

Key words: unemployed; state employment service; adult education; professional activity; vocational training.

Рецензенти

Лук'янова Л. Б. – д. пед. н., проф.

Капченко Л. М. – к. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 27.09.14

УДК 37. 013.8

Н. В. Лаврентьєва

СПРЯМУВАННЯ ЗМІСТУ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ НА МИСТЕЦЬКИХ ФАКУЛЬТЕТАХ НА ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

У статті розкрито зміст, форми і методи навчання у класі основного музичного інструмента (фортепіано), вказано на взаємозалежність формування методичного мислення та підготовки майбутнього вчителя музики у класі фортепіано. З'ясовано зміст таких форм навчання, як ансамблева гра, концерти, читання з листа, ескізне розучування твору та ін. звернено увагу на важливість формування самостійності та активності мислення, проблемній побудові навчання у фортепіанному класі, а також набуттю студентами навички аналітичної роботи для самостійного освоєння навчально-музичних питань.

Ключові слова: зміст навчання; методичне мислення; основний музичний інструмент; фортепіано.

Вступ. «Основний музичний інструмент (фортепіано)» відіграє провідну роль у комплексі дисциплін, на основі яких здійснюється професійна підготовка на мистецьких факультетах педагогічних ВНЗ, зокрема формування методичне мислення майбутнього вчителя музики. Зміст навчан-

ня гри на інструменті включає в себе систему необхідних для музиканта знань, умінь і навичок, розвиток спеціальних музичних і професійних здібностей і методичного мислення.

Загальновизнано, що зміст навчання визначають чотири його елементи: 1) знання, які включають

основні поняття і терміни, факти, закони науки, що пізнається; 2) досвід здійснення способів діяльності, втілений в уміннях і навичках; 3) досвід творчої, пошукової діяльності, що виражається в готовності до вирішення нових проблем; 4) досвід емоційного і морального ставлення до дійсності. Крім того, зміст навчання являє собою поєднання класичних і сучасних знань, теоретичної і практичної спрямованості навчання, вироблення соціальних і загальнонаукових умінь і навичок. Дана тенденція вимагає активізації процесу розвитку у студентів нового стилю мислення.

Конкретизація змісту навчання з урахуванням знань, умінь і навичок, що формуються, здійснюється головним чином у предметах музично-теоретичного циклу. У викладанні ж виконавських дисциплін планується не зміст, в репертуар, на основі якого набуваються ті чи інші знання, уміння і навички. Це висуває вимогу вивчення змісту фортепіанної підготовки, зокрема, й у контексті формування методичного мислення майбутніх вчителів музики.

Проблемі професійної підготовки педагога-музиканта у ВНЗ присвячені праці багатьох відомих учених. Серед них важливими є праці, що розкривають професійно-педагогічну спрямованість процесу навчання на мистецьких факультетах педагогічних ВНЗ (Е. Б. Абдуллін, О. А. Апраксина, Л. Г. Арчажнікова, Г. М. Падалка та ін.). Основні положення теорії та методики навчання гри на фортепіано викладені в працях Л. А. Баренбойма, Н. І. Голубовської, Г. М. Когана, Г. Г. Нейгауза, С. Є. Фейнберг та ін. Сутність феномена розвиваючого навчання досліджена в працях В. В. Давидова, Л. С. Виготського, Д. М. Узнадзе та ін. Важливі дані для удосконалення системи освіти майбутнього вчителя музики в класі інструментальної підготовки містяться у працях І. Н. Немикіної, Г. М. Ципіна та ін. Однак питання змісту фортепіанного навчання на мистецьких факультетах, а тим більше у контексті формування методичного мислення майбутнього вчителя музики, досліджені недостатньо, що висуває необхідність виявлення змісту, форм і методів навчання у класі основного музичного інструмента, з'ясування взаємозалежності формування методичного мислення та підготовки майбутнього вчителя музики у класі фортепіано.

Метою статті є аналіз змісту навчання у класі «Фортепіано» у педагогічних університетах у контексті формування методичного мислення майбутніх вчителів музики.

Основні підходи до навчання у класі «Фортепіано». Одним з головних завдань музично-естетичного виховання є творчий розвиток особистості шляхом безпосереднього залучення до художньої діяльності. Тому навчання гри на фортепіано у системі загальної музичної освіти будується на формуванні у студентів знань, умінь і навичок у різних видах діяльності. Важливо не

лише навчити грати на інструменті, а й привити любов до домашнього музикування, виховати потребу в самостійних заняттях музикою. Здійснення цих завдань можливе лише на основі комплексного підходу до процесу навчання, коли студенту не просто повідомляються певні знання, формуються навички і вміння, а й одночасно з цим він виховується як творча особистість.

Педагог-дослідник Л. Г. Арчажнікова визначає зміст навчання в класі фортепіано як сукупність таких компонентів: розвиток здатності до осягнення художнього задуму музичного твору на основі глибокого проникнення в нотний запис і народження власної інтерпретації, яка відповідає стилю і характеру твору; передання тим, хто навчається, систематизованих музично-історичних і теоретичних знань на прикладі вивчення найкращих творів класики, різних форм, стилів і жанрів; формування умінь самостійної роботи над музичним твором у поєднанні з виробленням естетичних суджень і критичного аналізу музики, що вивчається; організація і розвиток навичок технічного освоєння музичних творів, що виконуються; формування навичок читання з листа, транспонування, акомпанементу та гри в ансамблі (Арчажнікова Л., 1982, с. 71). Ці компоненти варто розглянути докладніше.

Основною формою аудиторних занять в класі основного музичного інструмента є індивідуальні заняття, які мають багато переваг: вони дають змогу встановити тісні контакти із студентами, постійно коректувати й оновлювати засоби і методи індивідуального впливу тощо. Індивідуальне заняття з основного музичного інструмента є суто творчою проблемою музично-виконавської педагогіки, основними функціями якого у класі фортепіано є: перевірка педагогом домашнього завдання; формулювання нових професійних і творчих завдань; поповнення й збагачення наявних ігрових і виразно-технічних прийомів і засобів новими елементами. Тобто, призначення індивідуального заняття полягає в розширенні усього комплексу наявних професійних умінь і навичок студента. Форми і методи проведення індивідуального заняття, як і методи роботи педагога, різноманітні і залежать від цілого ряду факторів: від індивідуально-особистісних якостей викладача і студента, від рівня професійної розробки навчальної програми на даний конкретний момент часу, від цільових настанов й орієнтирів у заняттях (підготовка до заліку, концерту тощо). У проведенні індивідуального заняття повинні поєднуватися логічні й емоційні фактори. Передання учням системи знань, умінь і навичок, що ґрунтується як на осягненні закономірностей музичного мистецтва, так і на використанні засобів і прийомів, розроблених передовою методикою фортепіанного навчання, повинна органічно поєднуватися з відображенням емоційної сутності мистецтва. При цьому, немає сумнівів, що виховання майбутнього

спеціаліста висуває завдання, які вимагають від педагога постійної інтелектуальної активності, уміння «аналізувати, синтезувати, узагальнювати і глибоко мислити» (Мелік-Пашаєв А., 1981, с. 66).

У процесі навчання студентів у класі основного музичного інструмента необхідно неухильно підводити їх до усвідомленого істинного значення поняття «метод викладання», розуміння його творчої природи. У процесі власне навчання гри на музичному інструменті студент повинен розуміти, що головне – не набуття під керівництвом педагога мінімуму умінь і навичок, що вимагається, а пробудження особистих творчих і пізнавальних сил, інтелектуальної й емоційної ініціативи. Кожне з індивідуальних занять з основного інструмента, якщо воно правильно організоване, сприятиме цій меті. Найбільш доцільними зусиллями організації занять можуть бути: створення атмосфери, яка б сприяла творчому діалогу викладача і студента (відмова від монополізованої активності викладача); структурна чіткість, рівномірний розподіл часу на різні види діяльності (перевірка міри засвоєння нового матеріалу, робота над технікою і засобами музичної виразності, читання з листа, гра в ансамблі тощо); правильно поставлена мета кожного заняття; створення проблемних ситуацій, які вимагають самостійності й активності студентів, що сприятиме їхньому індивідуальному творчому розкриттю, і, головне, формуванню методичного мислення.

Для успішної організації навчально-виховного процесу у класі основного музичного інструмента необхідно застосовувати комплексну систему викладання, яка містить у собі різні форми (індивідуальну, ансамблеву, публічну), кожна з яких має свої переваги, які можна використовувати, і слабкі сторони, які компенсуються при поєднанні цих форм разом. Наприклад, позитивна ознака індивідуальних занять полягає в тому, що викладач може приділити студенту персональну увагу, і, враховуючи його особистісні якості, зайнятися розглядом і вирішенням проблем його навчання і виховання, глибше вникнути в суть цих проблем і в процесі навчання на уроці спробувати вирішити їх, застосовуючи різні педагогічні прийоми, що ґрунтуються на індивідуальному підході. Однак при використанні лише цієї форми навчання її позитивні сторони будуть постійно «стиратися» й зникати пропорційно тому, як зменшуватиметься мотивація студента до занять, що майже неминуче, оскільки індивідуальний підхід є досить складним, перенасиченим професіональними проблемами і є випробуванням на міцність переконань і серйозності намірів студента по відношенню до навчання.

Концертна форма навчання є досить важливою складовою синтезу форм навчання, мета якої – практика у виконавстві, розвиток артистичних рис характеру і виявлення прихованих недоліків у навчанні, які на сцені швидше проявляються. Постійна концертна практика є найкращим засо-

бом подолання страху, що допомагає перетворити його на задоволення спілкування з музикою, інструментом і публікою. Виступи студентів є показником ефективності навчального процесу, вони стимулюють і підвищують результативність навчання, підсилюють його привабливість, виховують і концентрують найкращі якості, допомагають студентам відчутти суспільну значущість своєї праці та побачити її результат.

Структура і зміст фортепіанного ансамблевого навчання у процесі інструментальної підготовки студентів на мистецькому факультеті включає в себе сукупність таких інтегративних компонентів: спільна робота партнерів з осягнення художнього задуму музичного твору й здійснення єдиної інтерпретації; сувора послідовність у виборі навчально-методичного матеріалу для фортепіанного ансамблю; оволодіння комплексом специфічних ансамблевих навичок; використання дієвих форм роботи у процесі занять фортепіанним ансамблем; організація самостійної аналітично-пошукової діяльності студентів на основі комплексного підходу до вирішення виконавських завдань.

Нині принципи розвиваючого навчання отримують усе більше розповсюдження в педагогіці. Вони виявляються ефективними на різних етапах роботи із студентами. Особлива їхня цінність полягає в тому, що, сприяючи активізації мислення і пізнавальної діяльності, сприяючи формуванню навичок самоосвіти і раціонального засвоєння навчального матеріалу, ці принципи дають змогу з найбільшою повнотою розвинути здібності до творчості і тим самим досягти вищої мети педагогіки.

Читання з листа являє собою форму діяльності, яка відкриває найбільш сприятливі можливості для всебічного і широкого ознайомлення з музичною літературою. В силу певних причин читання з листа виявляється здатним стимулювати загальний музичний розвиток учня, розширювати його світогляд у музиці, поповнювати слухові враження, збагачувати професіональний досвід тощо. Той, хто читає музику за фортепіано, крім репертуару, призначеного спеціально для роялю, може користуватися також оперними клавірами, перекладеннями симфонічних, камерно-інструментальних і вокальних опусів. Тобто читання з листа являє собою постійну зміну музичних сприйнятів, вражень, надходження музичної інформації, що, у свою чергу, створює сприятливі умови для активізації музично-інтелектуальних сил учнів, якісного покращення процесів методичного мислення. Саме у процесі читання з листа з усією повнотою проявляються основні принципи розвиваючого навчання: збільшення обсягу музичного матеріалу, що використовується у навчанні, і прискорення темпів його проходження. Ознайомлення з основними теоретичними і методичними положеннями у сфері читання з листа за інструментом, свідомо,

і, звісно, кількісний фактор (наскільки багато читати), – усе це дає відомий позитивний ефект: твір за інструментом читається легше і точніше, зменшується кількість помилок та ігрових похибок, виконання робиться більш вільним, упевненим і художно переконливим.

Ескізне розучування твору є однією із специфічних форм діяльності в арсеналі музиканта. Вона є ніби проміжною формою між читанням з листа і ретельним художнім опрацюванням твору. У цьому разі оволодіння матеріалом не доводиться до кінцевої завершеності, робота призупиняється дещо раніше. Музикант охоплює в цілому образний задум твору, отримує художньо-достовірне уявлення про нього, і, як виконавець, опиняється в змозі переконливо втілити цей задум на інструменті. Ескізна форма роботи зумовлює значне збільшення кількості музичного матеріалу, що підлягає опрацюванню. В ігрову практику залучається великий і різноманітний за складом навчально-педагогічний репертуар. Обмеження ліміту часу при ескізній формі занять пришвидшує темпи проходження музичного матеріалу. Пришвиджується саме протікання навчально-педагогічного процесу – студент постає перед необхідністю засвоєння певної інформації у стислі терміни. Це, у свою чергу, призводить до збагачення учнів усе новими і новими знаннями, до відмови від одноманітного повторення раніше пройденого. Таким чином, ескізна форма роботи сприяє втіленню у практику принципу розвиваючого навчання у музиці, який утверджує необхідність підвищення темпів роботи над музичним репертуаром.

Принципи навчання у класі основного інструмента у контексті формування методичного мислення. Один з центральних принципів розвиваючого навчання у музиці вимагає певної інтелектуалізації знань, тобто використання можливо більш різноманітної і ємної теоретичної інформації в ході занять музичним виконавством. Осягнення закономірностей музичного формотворення, детальний розгляд структури і конструктивно-технологічних особливостей твору, відомості про композиторів, їхньої ролі в історії мистецтва, стильові ознаки їхнього творчого здобутку, – це ті теми, на які зверталася істотна увага видатних музикантів-практиків, таких, як А. Г. Рубінштейн, І. Гофман, Л. В. Ніколаєва, Г. Г. Нейгауз.

Розумовий розвиток учня дає дійсно повноцінні результати лише тоді, коли цей розвиток спирається на фундамент активної, самостійної роботи. У процесі формування методичного мислення відіграє роль не лише те, що і скільки одержано студентом у ході його занять на інструменті, а й якими шляхами були досягнуті результати. В такій вимозі самостійності мисленневих операцій і творчої ініціативності студента знаходить відображення четвертий принцип розвиваючого навчання в музиці.

Проблема формування активності і самостійності мислення студентів тісно пов'язана із завданням інтенсифікації навчання, посилення його розвиваючого ефекту. Самостійний підхід студентів до вирішення тих чи інших конкретних завдань – найважливіша мета для викладача будь-якої спеціальності, включаючи й музикантів.

Багата практика талановитих музикантів-педагогів Л. А. Баренбойма, Г. М. Когана, Г. Г. Нейгауза, С. І. Савшинського та інших спирається на методи проблемного навчання, використовуючи їх як потужний стимул художнього пізнання. Проблемність у музичному навчанні являє собою розкриття змісту музичних творів, особливостей їх побудови і розвитку, методів, прийомів і способів роботи над музичною тканиною через глибокий аналіз та осягнення закономірностей різних творів. Проблемне освоєння навчального матеріалу в музичному навчанні відбувається глибоко індивідуалізовано. Це дає змогу визначити якісний рівень знань, міру функціонування професіональних умінь і навичок студентів, встановити внутрішньо- і міжпредметні зв'язки, визначити можливі «точки опори» в роботі над твором і відновити необхідні знання, комплекс навичок й умінь шляхом їх своєчасного повторення. Щоб система музично-інтелектуальних дій, які склалися при вивченні конкретного твору, узагальнювалися в подальшій роботі, необхідно закріпити її в ряді схожих, а потім і більш різноманітних творах. Педагог, створюючи можливість неодноразового самостійного застосування способів роботи, тим самим, розширює умови для самостійного подолання труднощів у подальшій практичній роботі над фортепіанним репертуаром.

Проблемна побудова навчання у фортепіанному класі включає в себе вирішення музично-інтелектуальних завдань і самостійну роботу студентів з оволодіння професіональними вміннями і навичками роботи над твором. Вивчення окремих ситуацій спрямоване на пошук студентами раніше невідомих їм засобів і способів роботи над музичною тканиною для вирішення поставного в навчанні завдання і формулювання узагальнень на новому рівні. Послідовно вирішуючи різноманітні пізнавальні завдання все більшої складності і новизни, студенти оволодівають як вирішенням окремих музичних проблем, так і освоюють твір у цілому; від проблеми до проблеми закріплюються й удосконалюються знання, вміння і навички, розвивається здібність до музично-слухового самоконтролю, що набуває в останній стадії роботи над твором активного характеру коректування виконуваних музично-інтелектуальних дій.

Дуже важливо активізувати у студентів навички аналітичної роботи для самостійного освоєння навчально-музичних проблем. При створенні проблемних ситуацій слід фіксувати увагу учнів на виявленні залежностей: аналіз-порівняння, аналіз-

співставлення, аналіз-абстрагування, аналіз-узагальнення. Організуючи самостійну пошукову діяльність, доцільно підводити студентів до усвідомлення навчальних проблем шляхом детального аналізу твору, що вивчається, і порівняння його з подібними, раніше пройденими. Такий шлях витікає із загальної логіки музичного розвитку, взаємозв'язку і взаємообумовленості різних музичних явищ. Цілеспрямоване застосування музично-інтелектуальних дій сприяє як створенню проблемних ситуацій, так і виявленню сутності труднощів, що виникли, формулюванню музично-пізнавального завдання і пошуку шляхів його вирішення, тобто аналітична робота дає змогу пройти усі основні ланки, характерні для проблемного навчання.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що зміст фортепіанного навчання сприяє задоволенню потреби в спілкуванні, вихованню взаєморозуміння і взаємної підтримки,

толерантності та взаємоповаги, освоєнню музичних творів різних форм, жанрів і стилістичних напрямів, розвитку художнього смаку, удосконалюванню технічних навичок, формуванню музично-слухових уявлень, а також самостійності методичного мислення.

Формування методичного мислення у класі основного музичного інструмента, особливості навчання в якому дають змогу розвинути професійно-значущі якості майбутнього вчителя музики (музичний світогляд, творче мислення, самостійність), можливе за умови забезпечення ефективного зростання виконавської майстерності і формування художньо-творчої активності студентів у процесі занять на фортепіано, систематизації навчального репертуару, розвитку самостійності студентів на основі аналізу, порівняння та узагальнення умінь і навичок, а також спрямованості процесу навчання на майбутню професійну діяльність вчителя музики в школі.

Література

1. **Арчажникова Л. Г.** Методика обучения игре на фортепиано : учеб. пос. / Л. Г. Арчажникова. – М. : МГЗПИ, 1982. – 82 с.
2. **Мелик-Пашаев А. А.** Педагогика искусства и творческие способности / А. А. Мелик-Пашаев. – М., 1981. – 96 с.

References

1. **Archazhnikova L.** (1982). Methods of teaching piano: proc. pos. M., MGZPI, 82 p. (in Russian).
2. **Melik-Pashayev A.** (1981). Pedagogy of art and creativity. M., 1981, 96 p. (in Russian).

Н. В. Лаврентьева

НАПРАВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ФОРТЕПИАННОГО ОБУЧЕНИЯ НА ФАКУЛЬТЕТЕ ИСКУССТВ НА ФОРМИРОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ

В статье раскрыты содержание, формы и методы обучения в классе основного музыкального инструмента (фортепиано), указано на взаимозависимость формирования методического мышления и подготовки будущего учителя музыки в классе фортепиано. Выяснено содержание таких форм обучения, как ансамблевая игра, концерты, чтение с листа, эскизное разучивание произведения и др. Обращено внимание на важность формирования самостоятельности и активности мышления, проблемного построения обучения в фортепианном классе, а также приобретение студентами навыков аналитической работы для самостоятельного освоения учебно-музыкальных вопросов.

Ключевые слова: методическое мышление; основной музыкальный инструмент; содержание обучения; фортепиано.

N. Lavrentieva

DIRECTING OF THE CONTENTS PIANO INSTRUCTION ON THE ARTISTIC FACULTY TO THE FORMING OF METHODOLOGICAL THINKING OF STUDENTS

The article deals with the content, forms and methods of teaching in the class of musical instrument (piano), given that learning to play the piano in the general music education is based on the formation of students' knowledge and skills in various activities.

It is shown the content of such learning as individual lessons, ensemble playing, concerts, reading from a letter, outline learning work, etc.. It is noted that in the learning process of students in the class of musical instrument strictly necessary to conscious sum of the true meaning of "teaching method" understanding of his creative nature.

Specified on the interdependence of thinking and forming methods for training of teachers of music in piano. In other words, the structure and content of piano ensemble learning by musical training students in the art department includes a set of integrative components: teamwork partners comprehension artistic conception of musical works and of uniform interpretation; strict consistency in the choice of teaching materials for piano ensemble; mastering complex ensemble of specific skills; use effective forms of piano classes in the ensemble; organization independent analytical retrieval of students in an integrated approach to solving the Performing tasks.

Attention is paid to the importance of independence and the formation of active thinking, problem building training in piano teachers and students acquiring skills in analytical work for self-development training and musical issues.

Attention is drawn to the fact that the principles of developmental education are effective at different stages of the students. Especially their value lies in the fact that by promoting activation of thinking and cognitive activity, the skills and self-management of learning, these principles allow most fully develop the ability to work and thus achieve the ultimate goal of pedagogy.

One of the central principles of developmental education in music requires a certain intellectualization of knowledge, ie the use of different and possibly more capacious theoretical information in the classroom musical performance. This is a comprehension of the laws of musical shaping, detailed examination of the structure and structural and technological features of the work, information about composers, their role in the history of art, style features of their creative achievements.

Key words: *the main instrument; the piano; the content of learning; methodical thinking.*

Рецензенти:

Петрова Л. Г. – д. пед. н., проф.,

Трач Ю. В. – канд. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 02.10.14

УДК 37.015.3:7

Л. В. Бабенко

СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Проаналізовано вплив імперської офіційної ідеології на формування відчуження від національного коріння; наголошено на необхідності підготовки вчителів, здатних на належному рівні організувати і здійснювати естетичне виховання; розглянуто виховний вплив мистецтва на формування суспільної свідомості, ідейно-моральних норм та переконань особистості.

Ключові слова: *образотворче мистецтво; особистість; соціалізація художньо-естетичне виховання.*

Вступ. У сучасних умовах розбудови національної держави, соціально-культурних змін у всіх галузях життя суспільства постала проблема відродження культури, розвитку мистецтва, науки, які в соціально-педагогічному ракурсі набула великого значення. Адже формування і розвиток культурних орієнтацій на цінності явищ дійсності і мистецтва – це одна з головних задач всіх інститутів соціалізації особистості.

Метою статті є розкриття важливої ролі навчально-виховних закладів (дитячий садок, школа, училище, ВНЗ) у вирішенні складних задач виховного впливу мистецтва на формування суспільної свідомості, ідейно-моральних норм та переконань особистості.

Імперська офіційна ідеологія відчуження. У часи комуністичного режиму навчально-виховні заклади формували прийнятій і дозволений політичною ідеологією тип радянської людини, відірваної від свого національного родового коріння, його духовної основи, слідуючи принципу руйнування до основ усього минулого і на цих розвалинах і пустоті створення відповідного типу людей. При цьому, хоча в чиновницьких циркулярах і вказувалося на зв'язок навчально-виховних закладів із сім'єю, ідеологічні засади виховання

практично відкидали родинну педагогіку, етикет, народні звичаї, традиції, розглядаючи це як щось «відмираюче». Але це не означало, що люди в більшій своїй масі під примусовим штучним тиском влади відмовлялися від свого минулого, своїх генетичних, національних, культурних, духовних першоджерел. У людини формувалася, з одного боку, офіційно дозволена соціально-культурна «правда» навколишнього середовища, а з іншого – закладалися підвалини приспаної національно-культурної свідомості, що проявлялася у цікавості до «заборон» і у неофіційному аналізі навколишньої дійсності та духовності. Людина роздвоювалася на «близьку» зі своїм внутрішнім світом і «офіційно правильну» щодо держави та її інститутів – відтак виникало дві правди життя.

Імперська офіційна ідеологія відчуження від національного коріння і боротьба з проявами національної свідомості призвела до занепаду культур і нав'язування різним народам великодержавної російської культури та мови. Людину насильно відривали від рідного, але вона так і не змогла прийняти чуже, навіть під впливом зовнішніх факторів, зокрема русифікації; їй вдалося зберегти свою внутрішню національно-духовну сутність. Відчуження від природних основ формування